

dlouho připravovaná a netrpělivě očekávaná kniha Vitalije Marka o historii hospod v Chrastavě a okolních obcích již směřuje do tiskárny a během měsíce června by se měla objevit na pultech obchodů. Je to velmi obsáhlá kniha, plná informací, fotografií a historických pohlednic. Rádi vám proto přiblížíme vybranými úryvky, na co se můžete těšit.

* * * * *

Proč vznikla tato knížka?

Je sestavená z unikátních dokladů a historických pohlednic na památku všech hospod, které již nejsou. Kniha, kterou držíte v ruce, není první, která se zabývá historií města nebo jeho částí. Zabývá se sice v nezbytné míře historií Chrastavy, jejím cílem je však především oživit vzpomínky pamětníků a rozšířit obsah již vydaných publikací o téma: zapomenuté hospody, vinárny, kavárny, cukrárny v Chrastavě a v blízkém okolí.

Přísní kritici nebo místní znalci možná nenajdou v této publikaci tu svou hospodu. Je to možné, dokonce velice pravděpodobné, neboť nejen v dobách současných, ale i minulých a dávno minulých se vystřídalo během krátké doby na jednom místě několik majitelů či nájemců hospod, kteří si přinesli s sebou i jiné názvy v domnění, že tím zahladí nedobré zkušenosti konzumentů s hospodou minulou. Budiž nám to odpuštěno.

Sít hostinských zařízení v Chrastavě nevznikla najednou, nýbrž utvářela se postupně, po celá staletí. Na tento vývoj měl nesporně vliv vznik a zánik těžby rud a uhlí v okolí Chrastavy, zánik hornictví, vznik textilního průmyslu, později i strojírenství. Jedna z nejstarších doložených hospod Na Richtrově vrchu (za kostelem a farou) v Horní Chrastavě stojí dodnes. Je to velká budova, nazývaná v minulosti „Kretscham“. Bylo to sídlo rychtáře. Zde se svou rodinou bydlil, měl tu i výčep, nechyběl tu malý sál k pořádání zábav, byla tu i místnost, kde se scházeli radní a kde se soudilo. K rychtě patřilo také nevelké hospodářství a cihelna (na pohlednici zcela v pravo).

Jak různá místa ve městě a okolí získávala na významu, tak jak se rozrůstaly továrny, měnila se koncentrace podniků tohoto typu. Měl na to vliv také rozvoj městských komunikací, silniční sítě v kraji, později železnice. Právě kolem nich vyrůstala občerstvovací zařízení nejrozličnějšího typu ...

Chrastava kolem roku 1900

* * * * *

Historie pivovarnictví v Chrastavě a údaje o pivovarech v okolí, které zásobovaly zdejší pohostinské živnosti pivem.

Původní hraběcí pivovar v Nové Vsi byl založen hraběnkou Kateřinou z Redernu na konci 16. století, stejně jako ve Frýdlantu a Grabštejně. Ve vlastnictví šlechtického rodu zůstal do konce 2. světové války, postupně ho vlastnil František hrabě Clam-Gallas a Klotilda hraběnka Clam-Gallas. Po druhé světové válce byl pod národní správou a v roce 1948 znárodněn. Následně byl národním podnikem Severočeské pivovary v roce 1949 zrušen.

Mikuláš II. z Donína (majitel grabštejského panství) udělil městu na počátku 16. století právo na vaření piva, to však nestačilo na uhašení žízně všech obyvatel. Nabízí se vysvětlení, že pivo bylo dováženo z několika menších okolních pivovarů a především z pivovarů ve Svijanech, ve Frýdlantu, ve Vratislavicích, z Malého Rohozce, pravděpodobně i z německé Žitavy, z Budyšína, z Wittichenau/ Kulowa, Zhořelce. Pro městskou honoraci a zámožnější občany, jimž nechutnaly patoky z okolních pivovarů, měly lepší hostince připraveno pilsenské, krušovické, hostinští a hoteliéři odebírali pivo i z Bavorska (Mallersdorfské - Klosterbräu Mallersdorf Zoigl).

Zámecký pivovar Frýdlant, jak název napovídá, se nachází v městě Frýdlantu, ve Frýdlantském výběžku Libereckého kraje. Pivovar stojí pod místním zámek na břehu řeky Smědě, na počátku staré cesty do Raspenavy, kam směřovala část produkce. Řadil se mezi největší na území severních Čech. První majitelé – Redernové jsou známí svými spory s konkurenčními frýdlantskými „právozápory“ měšťany. Podobné spory mezi hrabětem Gallasem a nižší šlechtou musel řešit v roce 1660 sám císař.

Další zmínky o pivovaru pocházejí z poloviny 18. století. Až do vypuknutí druhé světové války patřil šlechtické rodině Clam - Gallasů. Před sto lety zde uvařili 38.000 hl černého 8 a 10 stupňového piva. Před válkou prošel jeho provoz modernizací, při níž se vybudovala nová sladovna s vloženým hvozdem (pivovarskou věží) a - v Čechách netypickými - železobetonovými spilky, jež se v budovách dochovaly dodnes.

Hostinští v Chrastavě nabízeli i slavné Grabštejské pivo z pivovaru v obci ležící 15 km severozápadně od Liberce.

Na slávu grabštejského piva si již málokdo pamatuje. Bývaly doby, kdy bylo mezi štamgasty mimořádně oblíbené, podání mu nadšeně propadalo na celém panství.

Pivo se prý pod hradem vařilo šest století, některé kroniky píší, že panský pivovar byl nejstarší budovou v obci, byla to menší dřevěná stavba s několika varnými pánvemi. Roku 1729 přestěhovali hradní páni úspěšný podnik do bytelné budovy z lomového kamene. Je zaznamenáno, že v 19. století dostal pivovar do pronájmu soukromý pachtýř, kterého málem zruinovali prusí vojáci v roce 1866, kdy popíjeli Grabštejské pivo o sto šest, ale platit útratu se nezvaným hostům už nechtělo.

Pivovar postupně upadal od počátku dvacátého století, kdy byl ve správě pachtýře Ludwiga Bernhardtta. Úplně se Grabštejské pivo přestalo vařit během hospodářské krize ve třicátých letech minulého století. Roku 1931 byl pivovar již mimo provoz ...

Pivovar v Nové Vsi kolem roku 1930.

Frýdlantský zámek a pivovar kolem roku 1910.

Pohled na Grabštejn z roku 1910.

Pohled na Grabštejn v roce 2015.

Turistický výlet po zaniklých hospodách v okolí Chrastavy. Neudörfel - Chrastavská Nová Víska

Na pohlednici z roku 1906 jsou zachyceny všechny domy osady. Tehdy zde žilo 70 obyvatel, hospody ožívaly v sobotu a v neděli, kdy lidé z Chrastavy chodili do okolních lesů sbírat lesní plody. Byla to zemědělská obec, obyvatelé se živil i prací v lese a další pracovali v chrastavských textilkách. První zprávy o Chrastavské Nové Vísce jsou z roku 1713, už v té době spadala Víska pod Horní Chrastavu.

Hostinec Waldschenke (Lesní výčep).

Na snímku dole je celkový pohled na pohostinství, detailní záběr interiéru a zahradní restaurace. Bylo zde podáváno domácí pohoštění, káva, ale i mléko od vlastní dojnice. Z blízkého pivovaru Nová Ves sem bylo dováženo pivo a hostům nabízena teplá a studená jídla. Po cestě bychom po 1 km došli do obce Bedřichovka.

Hostinec Waldschenke r.1929.

Caffee pana Peukera r.1917.

Na posledním snímku vlevo dole je zobrazen hostinec Lesní výčep (Waldschenke).

Hostinec pana Peukera.

Tříkolová motorka na pohlednici v pravo by byla dnes cenným sběratelským kouskem. Předpokládám, že na motorce je majitel a hostinský pan Peuker. Pohled prošel poštou roku 1918. Vpravo na snímku je včelín, chov včel sloužil stejně jako v případě majitele Waldschenku k vylepšování rozpočtu. Bylo možné dostat domácí pohoštění, t. j. čerstvě nadojené mléko, koláče z lesních plodů - malin, ostružin, borůvek, blízký les nabízel možnost sběru hub ...

Podle připravované knihy Vitalije Marka
zpracovala Jana Zahurancová.

Bulletin Společnosti přátel historie města Chrastavy

No. 242 bylo vydáno v dubnu 2016

Vydává jako přílohu Chrastavských listů a pro svoji potřebu Společnost přátel historie města Chrastavy.
Toto číslo připravila: Jana Zahurancová

Napsat nám můžete na e-mail: sphmch@volny.cz

